

NOTITIE REIKWIJDTE EN DETAILNIVEAU M.E.R.

WATERBERGING EN NATUUR ZUIDELIJK WESTERKWARTIER

Provincie Groningen en Waterschap Noorderzijlvest

1 september 2016

Contactpersonen

FRANS DOTINGA

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 1018

5200 BA 's-

Hertogenbosch

Nederland

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING, KENMERKEN VAN HET PROJECT	5
1.1	Introductie van het project	5
1.2	Nadere projectbeschrijving	5
1.2.1	Plangebied	5
1.2.2	Problematiek en projectdoelen	6
1.2.3	Partners werken samen	6
1.2.4	Procedure, vastlegging van het project	7
1.3	Deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau	7
2	MILIEUEFFECTRAPPORTAGE	9
2.1	M.e.r.-plicht	9
2.2	Eén MER voor Zuidelijk Westerkwartier	9
2.3	M.e.r.-procedure	10
3	BELEIDSKADERS	11
4	REFERENTIE: HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELINGEN	13
4.1	Ligging en algemene kenmerken	13
4.2	Beschrijving deelgebieden	14
4.2.1	De Drie Polders	15
4.2.2	Bakkerom – De Dijken	17
4.2.3	Dwarsdiep	17
4.2.4	Matsloot/'t Kret/Pasop	19
4.2.5	Leekstermeer (Midwolde)	19
4.2.6	Doezurmieden/Polder Kale weg	19
4.2.7	Bombay	20
4.2.8	Steenhuis en Coendersborg	20
4.2.9	't Faan	20
4.2.10	Polder Vredewold en Lettelberterpetten	20
4.3	Autonome ontwikkelingen	21
5	EERSTE VERKENNING VARIANTEN MER	22

5.1	Waarom een eerste verkenning?	22
5.2	Prioritaire gebieden	22
5.2.1	Vertrekpunt	22
5.2.2	De Drie Polders	22
5.2.3	Bakkerom - De Dijken	24
5.2.4	Dwarsdiep	28
5.3	Overige gebieden	30
6	OPZET VAN DE EFFECTBEOORDELING	32
6.1	Uitgangspunten en kenmerken van de effectbeoordeling	32
6.1.1	Plangebied en studiegebied	32
6.1.2	Thematische opbouw effectbeoordeling	32
6.1.3	Referentiesituatie	32
6.1.4	Aanleg en gebruik	32
6.1.5	Vijfpunts-schaal	32
6.1.6	Opbouw effecthoofdstukken	32
6.2	Invulling effectbeoordeling op twee niveaus	33
	BIJLAGE TOELICHTING M.E.R.-PLICHT	35
	LITERATUUR	37

1 INLEIDING, KENMERKEN VAN HET PROJECT

1.1 Introductie van het project

In het Zuidelijk Westerkwartier in zuidwest-Groningen vindt de komende jaren een integrale gebieds-ontwikkeling plaats. Hiertoe werkt een aantal partnerpartijen van overheden, landbouw, natuur, recreatie en bewoners samen. Om tot een uitkomst te komen, vindt er een interactief proces plaats, waarin inbreng vanuit de betrokkenen in de streek voorop staat.

De samenwerkende partijen streven een aantal doelen in samenhang na:

- Tot stand brengen van een natuurlijk netwerk van grote en kleine natuurgebieden. De natuurkwaliteit wordt verbeterd en planten en dieren worden beter beschermd. Hiermee sluit het Zuidelijk Westerkwartier aan op de rest van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).
- De waterhuishouding op orde brengen naar de toekomst toe. Dat betekent dat enerzijds waterbergingsgebieden worden ingericht om wateroverlast tegen te gaan, anderzijds dat water langer wordt vastgehouden om watertekorten te voorkomen. Ook de waterkwaliteit zal verbeteren, met als doel het realiseren van de waterdoelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW).
- Verbetering van de landbouwstructuur door een betere kavelstructuur, optimale situering van bedrijven ten opzichte van kavels, verbetering van ontsluiting en (waar aan de orde) opheffen van waterhuishoudkundige knelpunten.
- Behoud en herstel van de kernkwaliteiten van het landschap, zoals de karakteristieke houtsingels.
- Vergroten van de mogelijkheden voor toerisme, recreatie en leefbaarheid.
- Om deze doelen te realiseren vindt ook ruilen en verwerven van gronden plaats, door middel van een grondstrategieplan.

Actuele informatie over deze ontwikkelingen is te vinden op de website www.zuidelijkwesterkwartier.nl.

In dit verdere hoofdstuk gaan we dieper in op de volgende onderdelen van het plan:

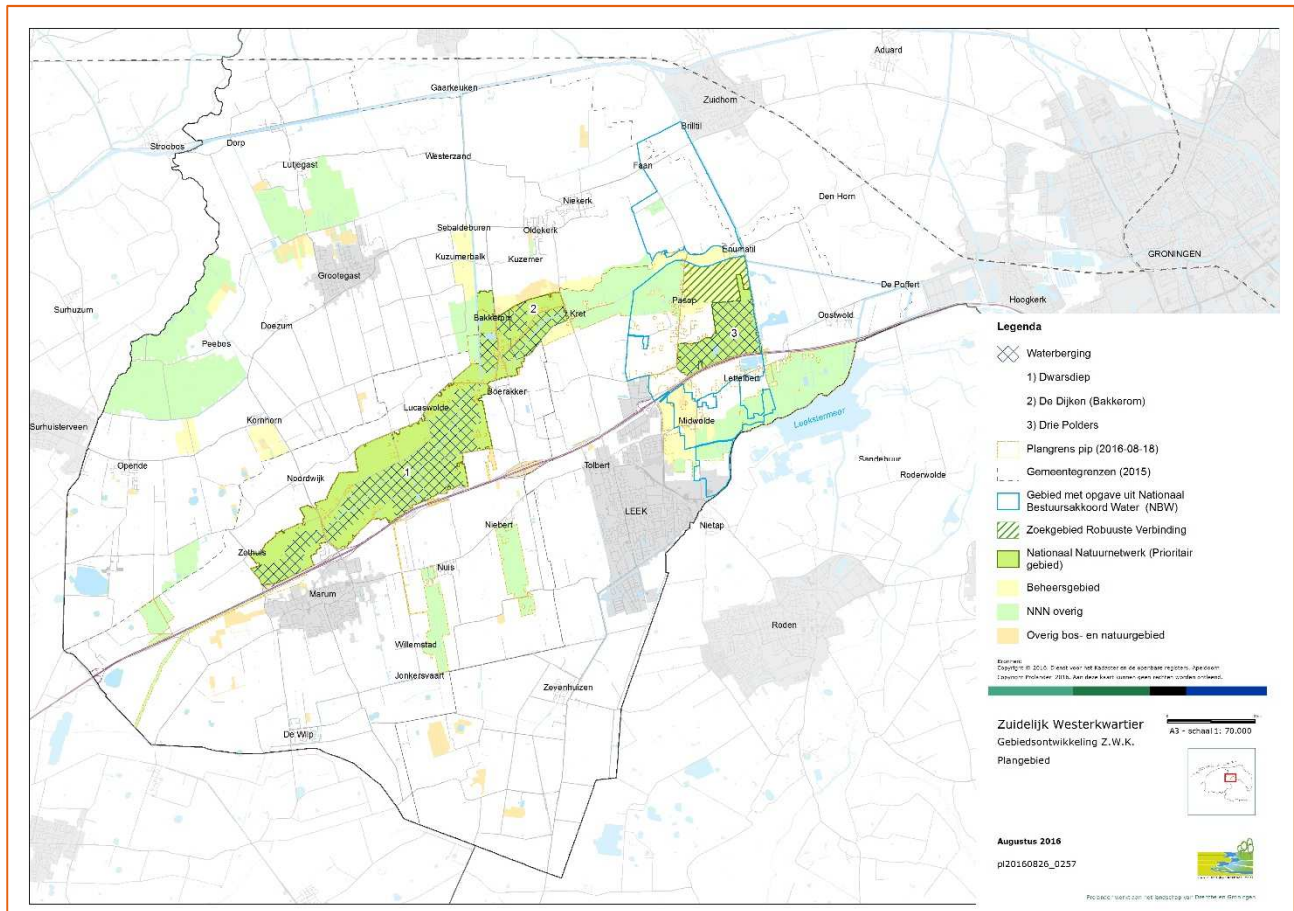
- het plangebied,
- problematiek & projectdoelen,
- de partners,
- de procedure & planologische vastlegging.

1.2 Nadere projectbeschrijving

1.2.1 Plangebied

In de gemeenten Leek, Marum en Grootegast moet de komende jaren het Natuur Netwerk Nederland (voorheen de Ecologische Hoofdstructuur genoemd) worden gerealiseerd. Daarnaast gaat het waterschap Noorderzijlvest drie door de provincie aangewezen waterbergingsgebieden in het Natuur Netwerk inrichten in de gemeenten Leek en Marum (zie Figuur 1-1).

De ligging van de waterbergingsgebieden komt voort uit de studie Droge Voeten 2050. De drie waterbergingsgebieden vormen, samen met de daar aangrenzende NNN gebieden met een waterhuishoudkundige relatie, de prioritaire gebieden.

Figuur 1-1 Plangebied waterberging en natuurontwikkeling Zuidelijk Westerkwartier

1.2.2 Problematiek en projectdoelen

De volgende projectdoelen zijn van toepassing op het Zuidelijk Westerkwartier:

1. In de gemeenten Leek en Marum moeten per 1 januari 2020 de drie waterbergingsgebieden Dwarsdiep, polder De Dijken/Bakkerom en Driepolders inzetbaar zijn. De bergingscapaciteiten bedragen resp. 2,7 miljoen m³, 1,2 miljoen m³ en 1,3 miljoen m³. Er zijn bovendien twee compartimenteringsstuwen in de boezem ter plaatse van Lettelberterdiep en Hoendiep nodig. Het hele NNN (Natuurnetwerk Nederland) moet in 2027 klaar zijn. Omdat de waterberging in 2020 klaar moet zijn, beginnen we met het NNN in en rond de waterberging met een waterhuishoudkundige relatie. Deze waterbergingsgebieden inclusief NNN-gerelateerde gebieden heten 'prioritaire gebieden'.
2. Voor de overige NNN-gebieden in de drie gemeenten gaat het om ontwikkelen van natuurgebieden, inrichting en maatregelen, landschappelijke elementen (waaronder cultuurhistorische en aardkundige waarden en recreatieve voorzieningen), overige relevante thema's en een kaart met de juiste begrenzing.
3. Voor het gehele gebied zijn er meer doelen. Deze betreffen:
 - verbeteren van de waterkwaliteit (KRW);
 - waterconservering (Deltaprogramma Zoet Water);
 - voldoen aan de normen van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW);
 - verbetering van de landbouwstructuur;
 - behoud en herstel van landschappelijke kernkwaliteiten;
 - versterken van de beleefbaarheid van de omliggende natuurgebieden voor bewoners en recreanten.

1.2.3 Partners werken samen

Verschillende partijen werken samen aan de realisering van het project. Deze partners zijn:

- Provincie Groningen
- Gemeenten Leek, Marum en Grootegast
- Waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân

- Het Groninger Landschap en Staatsbosbeheer
- LTO Noord en Boer & Natuur
- Ondernemersvereniging Toerisme Westerkwartier
- Prolander

Deze partners zijn vertegenwoordigd in de gebiedscommissie Zuidelijk Westerkwartier. De gebiedscommissie werkt in opdracht van de provincie en het waterschap Noorderzijlvest een advies uit voor een inrichtingsplan. In het advies voor het inrichtingsplan worden de water- en natuuropgaven in een integraal plan uitgewerkt, naast opgaven voor landbouw (structuurverbetering), landschap, recreatie, toerisme en leefbaarheid. Daarnaast kunnen gemeentelijke opgaven en wensen uit de streek een plaats krijgen in het inrichtingsplan. De gebiedscommissie wordt bij het opstellen van haar advies ondersteund door Prolander.

1.2.4 Procedure, vastlegging van het project

Uitgangspunten

In het najaar van 2014 hebben Provinciale Staten van Groningen de aangepaste begrenzing van het Groningse natuurnetwerk (NNN) vastgesteld. Een deel van het natuurnetwerk in het Zuidelijk Westerkwartier hebben Provinciale Staten aangewezen als waterbergingsgebied.

De principekeuze om water te bergen is al gekozen en onderbouwd door een m.e.r.-procedure (m.e.r. = milieueffectrapportage). Hiervoor is het (plan-)MER Droge Voeten 2050 opgesteld. De strategische keuze is dus 'bemerkt'.

De waterbergingsgebieden moeten ruimtelijk planologisch worden gereserveerd. Verder kunnen maatregelen (bijvoorbeeld op het gebied van recreatie) uit het integrale plan, dat wordt opgesteld voor het plangebied, nog andere ruimtelijke reserveringen nodig maken. De bestemming waterberging moet nog in een bestemmingsplan worden vastgelegd, evenals plaatselijkwijzigingen in de bestemming natuur (na de herijking van de NNN-gebieden in 2014). Daarnaast zullen de milieueffecten in beeld moeten worden gebracht (in een milieueffectrapport), wordt er een inrichtingsplan opgesteld en is bij de uitvoering mogelijk een ontgrondingsvergunning nodig. Het waterschap zal een nieuw peilbesluit moeten nemen.

Aanpak: stroomlijnen procedures

Er gaan verschillende procedures van start voor planologische vastlegging, inrichtingsplan, milieueffectrapportage, ontgrondingsvergunning en peilbesluit. Een goede afstemming daartussen is noodzakelijk om de inrichting van het Natuur Netwerk, de waterbergingsgebieden en de uitvoering van de andere opgaven op tijd te kunnen realiseren.

In overleg met gemeenten en waterschappen stroomlijnt de provincie Groningen zoveel mogelijk de te doorlopen procedures. Dit doet zij om zoveel mogelijk duidelijkheid te bieden voor de belanghebbenden en om de waterberging in 2020 inzetbaar te laten zijn. Samen met de drie gemeenten en waterschappen laat de provincie Groningen de procedures zoveel mogelijk parallel lopen. Dit levert tijdswinst op, waardoor doelen op tijd gehaald kunnen worden. Daarnaast geeft een afgestemde procedure meer duidelijkheid voor betrokkenen.

Gedeputeerde Staten hebben, in overleg met de gemeenteraden van Leek en Marum, besloten een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) op te stellen. De Wet ruimtelijke ordening (Wro) maakt het mogelijk, dat de provincie een bestemmingsplan kan opstellen. Een dergelijk bestemmingsplan heet in dat geval een PIP. Er dient sprake te zijn van een provinciaal belang om een inpassingsplan te mogen opstellen. Een inpassingsplan maakt na vaststelling deel uit van het bestemmingsplan, waarop het plangebied betrekking heeft. De herziening van de bestemming vindt dus plaats in het provinciaal inpassingsplan in plaats van in twee afzonderlijke bestemmingsplannen (één plan voor Leek en één plan voor Marum). Voor de gemeente Grootegast ligt dat anders. In principe kan daar de begrenzing van het herijkte Natuur Netwerk in het bestemmingsplan plaatsvinden. De gemeente Grootegast heeft daarvoor gekozen.

1.3 Deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Dit project is m.e.r.-plichtig. Dit wordt verder uitgelegd in hoofdstuk 2.

De eerste stap in een m.e.r.-procedure is het doen van een kennisgeving door het bevoegde gezag. Deze kennisgeving gaat vaak vergezeld van een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD), de voor u liggende notitie.

Leeswijzer

Deze notitie bevat de volgende informatie:

1. Kenmerken van het project: hoofdstuk 1.
2. Uitleg over de m.e.r.-procedure: hoofdstuk 2.
3. Een duiding van de beleidskaders waarbinnen het project zal gaan plaatsvinden: hoofdstuk 3.
4. Beschrijving van huidige situatie en autonome ontwikkelingen: hoofdstuk 4.
5. Beschrijving van mogelijke varianten in het milieueffectrapport: hoofdstuk 5.
6. Aanzet tot de effectbeoordeling: hoofdstuk 6.

2 MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

2.1 M.e.r.-plicht

Besluit m.e.r.

Op grond van het Besluit milieueffectrapportage (hierna: Besluit m.e.r.), moet voor bepaalde activiteiten een milieueffectrapport (MER) worden opgesteld. In het Besluit m.e.r. is opgesomd welke activiteiten m.e.r.-plichtig zijn in de zogenoemde C- en D-lijst.

Er zijn verschillende redenen voor het opstellen van een milieueffectrapport (MER) voor het Zuidelijk Westerkwartier, waaronder de ruimtelijke reservering van waterbergingsgebieden in het bestemmingsplan, de functiewijziging van water, natuur, recreatie of landbouw in het bestemmingsplan en het uitvoeren van ontgrondingen. De categorieën uit de C- en D-lijst van het Besluit m.e.r. die hierbij van toepassing zijn op het Zuidelijk Westerkwartier staan in Bijlage 1.

Passende beoordeling Natuurbeschermingswet

M.e.r.-plicht kan ook het gevolg zijn van de natuurwetgeving in combinatie met de Wet milieubeheer (Wm). Meer informatie hierover staat in Bijlage 1.

Al met al betekent dit dat in het MER voor waterberging en natuur in het Zuidelijke Westerkwartier aandacht besteed zal worden aan de Natuurbeschermingswet. Er zal met zekerheid moeten worden aangegeven dat significante gevolgen op instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000 niet zullen optreden door het project. In het MER zal blijken of een voortoets volstaat, dan wel of er een zogenaamde 'Passende beoordeling' gemaakt moet worden.

2.2 Eén MER voor Zuidelijk Westerkwartier

Plan-MER voor het PIP en bestemmingsplan Grootegast

Voor de ruimtelijke reservering van de waterbergingsgebieden in het PIP is een plan-MER nodig, die is gekoppeld aan de vaststelling van het PIP door Provinciale Staten. Gebleken is dat in het gebied waarop het PIP betrekking heeft, een functiewijziging van water, natuur, recreatie of landbouw plaatsvindt met een oppervlakte groter dan 125 ha. Dat betekent dat niet alleen voor de waterbergingsgebieden, maar voor het gehele plangebied van het PIP een Plan-MER moet worden opgesteld.

Hoewel de realisering van het Natuur Netwerk in de gemeente Grootegast in een later stadium plaatsvindt, is ervoor gekozen om nu wel een globaal inrichtingsplan op te stellen voor de gemeenten Marum, Leek én Grootegast. Vervolgens wordt het globale inrichtingsplan voor de gemeente Grootegast in een later stadium uitgewerkt. Om later dubbel werk te voorkómen is er voor gekozen het genoemde plan-MER nu niet alleen voor de gemeenten Marum en Leek op te stellen (PIP), maar óók voor de gemeente Grootegast (bestemmingsplan). Dit plan-MER kan zo mogelijk bij het inrichtingsplan en het bestemmingsplan voor Grootegast worden gebruikt.

Project-MER voor de inrichtingsplannen

De inrichting van de drie waterbergingsgebieden krijgt voorrang, omdat deze gebieden op 1 januari 2020 inzetbaar moeten zijn. Er liggen buiten de waterbergingsgebieden ook gebieden, die met de waterbergingsgebieden één waterhuishoudkundig systeem vormen en tegelijkertijd worden ingericht. Samen met de waterbergingsgebieden vormen deze gebieden de zogenaamde prioritaire gebieden. Binnen het inrichtingsplan wordt daarom onderscheid gemaakt tussen de prioritaire gebieden en het overige gebied. Voor de prioritaire gebieden wordt het inrichtingsplan zover uitgewerkt, dat er vervolgens een bestek voor de inrichting van deze gebieden kan worden geschreven. Het inrichtingsplan voor het overige gebied krijgt eerst een globaler karakter en wordt in een later stadium verder uitgewerkt.

Mogelijk moet voor uit te voeren ontgrondingen in de prioritaire gebieden een ontgrondingsvergunning worden aangevraagd en (bij een oppervlakte van minimaal 25 ha) een (project-)MER worden opgesteld. Het is nog niet duidelijk of dit van toepassing is. Daarnaast wordt het inrichtingsplan mogelijk een inrichtingsplan ex art. 17 WILG. In dat geval is een project-MER nodig. Het is echter op dit moment nog niet zeker of het een inrichtingsplan ex art. 17 WILG wordt.

Om het zekere voor het onzekere te nemen is besloten om voor de prioritaire gebieden een project-MER op te stellen op basis van een gedetailleerd inrichtingsplan.

Combinatie-MER voor alle onderdelen Zuidelijk Westerkwartier

Gezien de samenhang van de totale natuurontwikkeling en de specifieke ontwikkeling van de waterbergingen met daaraan gekoppelde natuurontwikkeling, heeft de provincie Groningen besloten om een combinatie-MER op te stellen. Dit combinatie-MER kent een plan-MER gedeelte en een project-MER gedeelte:

- Het **plan-MER gedeelte** geeft op het niveau van het PIP de passende informatie over optredende effecten ten gevolge van varianten op het hogere abstractieniveau. In de prioritaire gebieden wordt de passende informatie voor het PIP gegeven door het project-MER gedeelte. Omdat de planontwikkeling in de gemeente Grootegast nog op een hoger abstractie niveau plaats vindt is in overleg besloten dat de provincie Groningen ook optreedt als bevoegd gezag voor de onderdelen binnen de gemeente Grootegast.
- Het **project-MER gedeelte** gaat in op de plaatselijk / lokaal optredende effecten van de integrale inrichting van het NNN en de daar aan gekoppelde wateropgaven in de waterbergingsgebieden en de direct aangrenzende NNN gebieden met een waterhuishoudkundige relatie.

2.3 M.e.r.-procedure

Zoals in de vorige paragraaf is aangegeven, wordt ter onderbouwing van de besluitvorming over het PIP / bestemmingsplan en de inrichtingsplannen een milieueffectrapport opgesteld. Ook zullen verschillende andere vergunningen en ontheffingen moeten worden aangevraagd, waaronder een ontgrondingsvergunning. Hieronder zijn de verschillende stappen in de m.e.r.-procedure op een rij gezet.

1. Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Met deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau geven de initiatiefnemers (waterschap Noorderzijlvest en de provincie Groningen) globale informatie over de achtergronden, aard, omvang en de te verwachten effecten van de voorgenomen ontwikkeling. Daarnaast is deze Notitie de formele start van de m.e.r.-procedure. Het bevoegd gezag informeert en raadpleegt met de NRD alle betrokken bestuursorganen en de bevolking over de te volgen aanpak in het MER. De NRD ligt gedurende zes weken ter visie.

2. Advies en zienswijzen op de NRD

De Commissie voor de m.e.r. wordt gevraagd advies te geven over reikwijdte en detailniveau voor het MER. Verder worden de wettelijke adviseurs geraadpleegd.

Ook is het mogelijk om uw zienswijze te geven over reikwijdte en detailniveau voor het MER. Zienswijzen kunt u indienen bij de provincie Groningen: Afdeling Omgeving en Milieu, Postbus 610, 9700 AP Groningen.

3. Vaststelling "richtlijnen" door Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde Staten van Groningen zullen op basis van het advies van de Commissie voor de m.e.r. en de ingediende zienswijzen de richtlijnen voor het MER vaststellen.

4. MER ter visie

Het ontwerp PIP en de inrichtingsplannen worden t.z.t. samen met het MER ter visie gelegd. De Commissie voor de m.e.r. toetst het MER. Daarnaast wordt een ieder in de gelegenheid gesteld om zienswijzen in te dienen.

5. Vaststelling van het PIP / bestemmingsplan en inrichtingsplannen, verdere stappen

Mede op basis van de inspraakresultaten en adviezen en met in achtname van de uitkomsten van het MER, stellen Provinciale Staten vervolgens het definitieve PIP en de inrichtingsplannen vast. Na deze vaststelling is beroep mogelijk.

Nadat de plannen zijn gerealiseerd, dienen de werkelijk optredende milieueffecten in beeld te worden gebracht en geëvalueerd. In het MER zal een eerste aanzet worden gegeven voor deze evaluatie.

Voor diverse onderdelen in de plannen, zoals ontgronden, de aanleg van voorzieningen e.d. zijn diverse vergunningen aan de orde, zoals (mogelijk een) ontgrondingsvergunning, ontheffing Flora- en faunawet en omgevingsvergunningen.

3 BELEIDSKADERS

Hieronder is een lijst met relevante beleidskaders toegevoegd. Het beleid is uitgesplitst naar Europees beleid vanuit de EU, Nationaal beleid vanuit de Rijksoverheid, regionaal beleid vanuit de provincies en waterschappen en lokaal beleid vanuit de betrokken gemeentes. In het MER zal dit verder worden uitgewerkt, in die zin dat het dan actuele beleid zal worden beschreven en daarnaast wat dat specifiek voor het project Zuidelijk Westerkwartier betekent.

Beleidskaders
Europees beleid
Kaderrichtlijn Water
Verdrag van Valletta (Malta)
Vogel- en Habitatrichtlijn
Nationaal beleid
Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
Deltaprogramma
Nationaal Waterplan 2016-2021
Nationaal Bestuursakkoord Water
Monumentenwet 1988 (Verdrag van Valletta [Malta] is hierin verwerkt)
Waterwet
Natuurbeschermingswet (EU Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn hierin verwerkt)
Rijksstructuurvisie Ondergrond (verschijnt in 2016)
Wet bodembescherming [Wbb], Besluit bodemkwaliteit
Wet milieubeheer, luchtkwaliteitseisen
Flora- en faunawet
Natuurnetwerk Nederland (voormalig EHS)
Besluit m.e.r.
Regionaal beleid
Provinciaal Omgevingsvisie en Omgevingsverordening (vastgesteld door Provinciale Staten op 1 juni 2016)
Natuurbeheerplan Groningen 2016
Waterbeheerplan Noorderzijlvest 2016-2021
Keur en legger waterschap Noorderzijlvest
Droge voeten 2050
Lokaal beleid
Vigerende bestemmingsplannen gemeenten Grootegast, Marum en Leek

Structuurvisie Marum – Kiezen voor kansen

Beleidsnota, toekomstvisie landgoed Nienoord

Gemeentelijke ontwikkelingsvisie, gemeente Leek

Intergemeentelijke structuurvisie Leek - Roden

Kadernota Archeologie en Cultuurhistorie Westerkwartier

4 REFERENTIE: HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELINGEN

4.1 Ligging en algemene kenmerken

Het plangebied voor het project Zuidelijk Westerkwartier is weergegeven in Figuur 1-1. Het plangebied ligt ten westen van de stad Groningen, gelegen tussen Hoogkerk, Grootegast, Marum en Leek. In het gebied liggen verschillende dorpen en buurtschappen. Het Zuidelijk Westerkwartier wordt in tweeën gedeeld door de snelweg A7. Als je de snelweg wegdenkt, dan is het gebied in tweeën te verdelen als het gebied ten noorden (Langewold) en ten zuiden (Vredewold) van Dwarsdiep.

In het gebied komen linten van oude streekdorpen voor. Het landschap is deels te kenmerken als een verdicht houtwallenlandschap met verspreide boerderijen buiten de dorpen. Landschapselementen die herinneren aan natte verveningen zijn open laaggelegen weidegebied en aangemaakte petgaten. Ook het Leekstermeer wordt gezien als het resultaat van ontginning en verveningen (bron:

<http://landschapsgeschiedenis.nl/deelgebieden/5-Westerkwartier.html>).

In het plangebied zelf komen diverse wegen voor in wisselende omvang:

- er lopen enkele provinciale wegen als N388 en N372 met vrij liggende fietspaden+
- daarnaast zijn er enkele provinciale wegen met voorkeursfietsstrook,
- de meeste andere wegen in het plangebied hebben een krapper profiel, zonder ontmenging van gemotoriseerd en langzaam verkeer.

Verreweg het grootste gedeelte van het plangebied is in gebruik als landbouwgrond, natuur of water. Van de landbouw volgt een algemene beschrijving. Natuuraspecten én het type landschap komen bij de deelgebiedsbeschrijvingen kort aan bod.

Landbouw

Op basis van peiljaren 2012 (bedrijfsinformatie) en 2013 (perceelsinformatie) is uit de CBS-Landbouw-tellingen het rapport *Landbouwstructuur en verkaveling in het Zuidelijk Westerkwartier. Reservaten: Leek, Matsloot, Dwarsdiep, Doezumermieden* (DLG, 27 oktober 2014) opgesteld. In het rapport is voor het gehele Zuidelijk Westerkwartier een landbouwanalyse gemaakt, en daarnaast voor een aantal reservaten.

Het Zuidelijk Westerkwartier is een typisch melkveehouderijgebied met een vrij grote oppervlakte nieuwe natuur. De landbouw kent er een relatief kleinschalige bedrijfsgrootte, met een gemiddelde oppervlakte van 25,6 ha per bedrijf. Ter vergelijking: de gemiddelde omvang in Groningen is 53,5 hectare per bedrijf. Voor graslandbedrijven is het verschil in oppervlakte minder groot: Zuidelijk Westerkwartier 25,6 ha en Groningen 29,3 ha.

Er zijn 611 landbouwbedrijven gevestigd in het Zuidelijk Westerkwartier, met een gezamenlijke bedrijfsoppervlakte van 11.527 ha, op basis van eigendom en vaste pacht. Bovendien hebben 144 bedrijven van buiten het Zuidelijk Westerkwartier grond in gebruik.

Van de agrariërs zijn er opvallend veel nevenberoeper. Omdat deze nevenberoepers relatief weinig grond gebruiken, hebben die een drukkend effect op de gemiddelde bedrijfsoppervlakte. Grasland is de dominante vorm van grondgebruik. Extensievere vormen van (rund)veehouderij zijn in de omgeving van de reservaatgebieden oververtegenwoordigd.

Van de 611 zogenaamde 'binnenblok'-bedrijven houden zich 110 bezig met verbredingsactiviteiten. Hierbinnen is de categorie landbouw, bosbouw en visserij veruit de grootste. Hieronder vallen met name de diverse vormen van natuurbeheer, zoals natuurlandbouw en beheersovereenkomsten.

Specifieke informatie over de landbouw in de reservaten is relevant, omdat daar de veranderingen gaan plaatsvinden waartoe PIP/inrichtingsplan worden opgesteld en het MER over zal gaan. In grote lijnen valt het volgende te zeggen:

- Er zijn 152 bedrijven met percelen in de reservaten, met als gebruiksvormen eigendom en vaste pacht, waarvan 40% losse pachtvormen.
- 54 van deze 152 bedrijven hebben hun bedrijfsgebouwen aan de randen van het reservaat staan. Van deze 54 bedrijven zijn 23 bedrijven nevenberoepers met een gezamenlijke oppervlakte van 99 ha. Nevenberoepers hebben totaal 159 ha reservaatgrond in bezit.

- 23 bedrijven zijn gevestigd buiten het Zuidelijk Westerkwartier.
- 77% van de bedrijven behoort tot de kleinere bedrijven (minder dan 50 ha). Circa 20 bedrijven hebben een omvang van meer dan 70 ha.
- Op de 152 'reservaatsbedrijven' zijn 80 bedrijfshoofden ouder dan 55 jaar. De groep bedrijfshoofden van 65 jaar en ouder heeft 711 ha in gebruik.
- 568 ha van de nog te realiseren reservaatsoppervlakte van 912 ha is in gebruik als huiskavel. In de reservaatsovergebieden beschikken de bedrijven gemiddeld genomen over het gewenste percentage grond bij huis (60%). In Leek is het percentage met 69% wat hoger.

4.2 Beschrijving deelgebieden

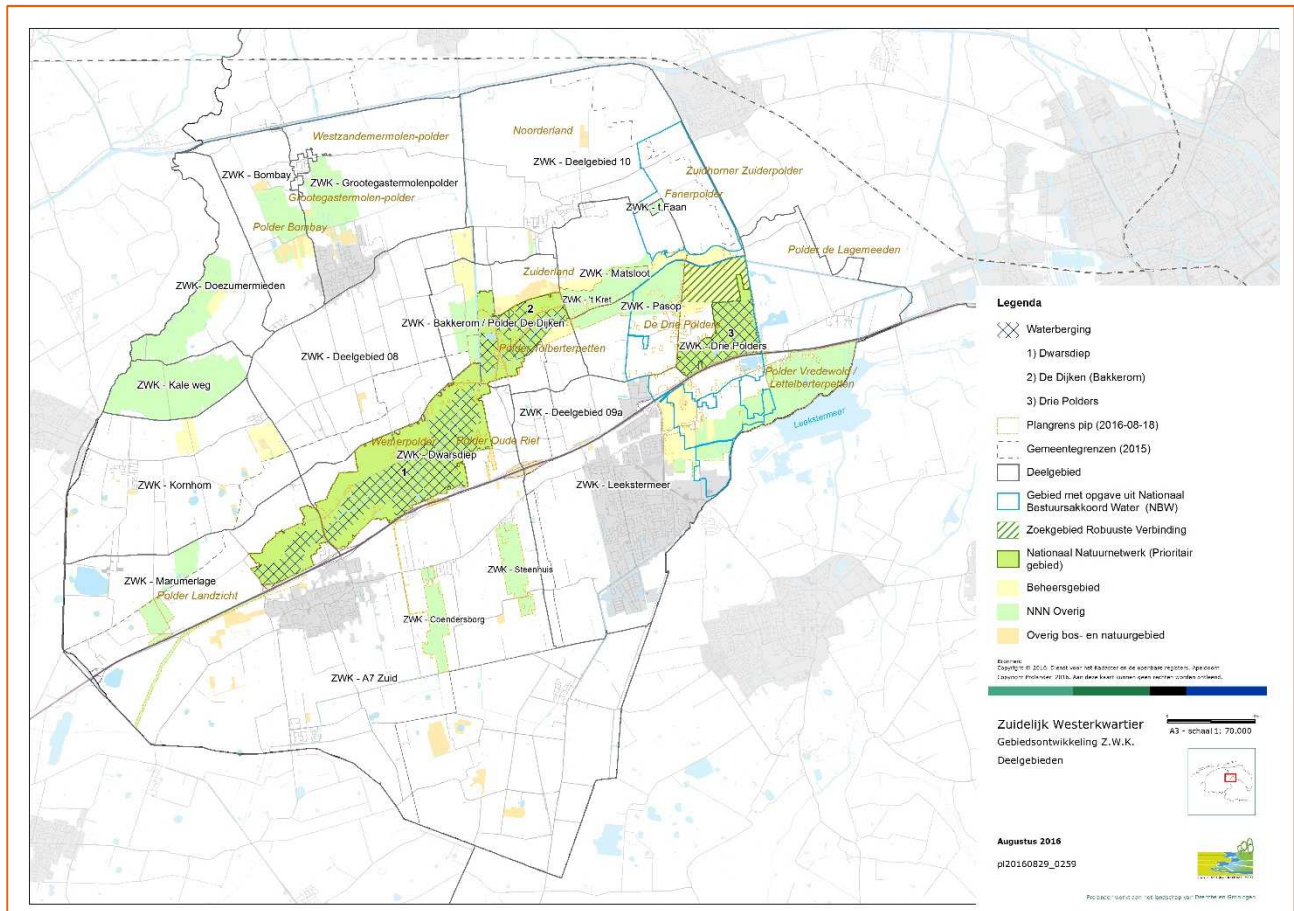
In de volgende paragrafen worden de deelgebieden beschreven op basis van de *Gebiedsbeschrijvingen* (Projectgroep Zuidelijk Westerkwartier, 2015). Daarnaast is gebruik gemaakt van de *Toponiemenkaart van de Provincie Groningen* (Projectgroep Zuidelijk Westerkwartier, 2015).

De deelgebieden zijn ingedeeld in prioritaire en overige natuurgebieden. De prioritaire gebieden kennen naast een NNN-opgave ook een waterbergingsopgave. De waterbergingsopgave van de prioritaire gebieden is in Figuur 4-1 gearceerd weergegeven.

In Tabel 4-1 staat weergegeven in welke gemeenten de deelgebieden vallen en in Figuur 4-1 is te zien waar ze liggen.

Deelgebied	Gemeente
De Drie Polders	Leek
Polder de Dijken (inclusief Bakkerom)	Leek, Marum
Dwarsdiep	Marum
Pasop, Matsloot, 't Kret	Leek
Leekstermeer (Midwolde)	Leek
Doezermieden/Polder Kale weg	Grootegast
Bombay	Grootegast
Steenhuis en Coendersborg	Marum
't Faan	Grootegast
Polder Vredewold en Lettelberterpetten	Leek

Tabel 4-1 Ligging deelgebieden binnen gemeenten

Figuur 4-1 Deelgebieden Zuidelijk Westerkwartier

4.2.1 De Drie Polders

De Drie Polders is net als het grootste deel van het Zuidelijk Westerkwartier een oud ontginningslandschap van klei-op-veen en klei-op-zand. Het is veel vroeger ontgonnen dan de nabij gelegen gebieden en het is dus een relatief oud cultuurlandschap. Het is gelegen in de gemeente Leek, aan de noordzijde van de snelweg A7. Ten oosten van De Drie Polders bevindt zich de 'bergboezem Lettelbert' van het Waterschap Noorderzijlvest.

De Drie Polders wordt gekenmerkt door het slotenpatroon en enkele overgebleven petgaten. In tegenstelling tot andere delen van het Zuidelijk Westerkwartier liggen er relatief weinig houtwallen en elzensingels in het gebied. Het gebied vormt een onderdeel van het natuurnetwerk en de ecologische verbindingszone tussen de natuurgebieden rond het Leekstermeer en langs de Matsloot en het Dwarsdiep, aan de noordzijde van de snelweg A7. Het is lange tijd een belangrijk weidevogelgebied geweest maar de aantallen weidevogels zijn de laatste jaren sterk afgenomen

Verspreid over het gebied zijn hoge natuurwaarden aanwezig, maar andere delen van het gebied hebben relatief lage natuurwaarden. Een groot deel van de gebieden met lagere natuurwaarden zijn in agrarisch gebruik.

Figuur 4-2 Sloot langs Lettelberterdiep, oostzijde van de Drie Polders (foto Arcadis)

Figuur 4-3 Situatie Drie Polders, gezien vanaf Pasop nr. 40 (foto Arcadis)

4.2.2 Bakkerom – De Dijken

De Dijken is gelegen tussen de polder Oude Riet in het westen en Pasop/ Driepolders in het Oosten. De Dijken bestaat hoofdzakelijk uit vochtige cultuurgraslanden en hooilanden. Het was in het verleden een belangrijk weidevogelgebied. In het gebied bij Bakkerom bevinden zich nog enkele restanten van de veenontginningen in de vorm van petgaten en oude vochtige hooilandjes, houtwallen en broekbosjes. Delen met hoge natuurwaarden liggen verspreid over het gebied, afgewisseld met delen met lagere natuurwaarden welke veelal in agrarisch gebruik zijn.

Figuur 4-4 Zicht op Bakkerom vanaf N388 (bron: google streetview)

4.2.3 Dwarsdiep

Het Dwarsdiepgebied betreft het gebied ten noorden van de snelweg A7, aan weerszijde van het beekdal van het Oude Diep of Dwarsdiep. Het deelgebied is relatief open langs beide zijden van het Dwarsdiep. In het deel van het gebied tussen Zethuis, Balktil en Noordwijk komen nog goed ontwikkelde elzensingels en houtwallen voor, waardoor het gebied een kleinschaliger karakter heeft.

Het beekdal is in het verleden ingericht met het doel om regenwater en grondwater zo snel mogelijk af te voeren. Hierdoor zijn grote delen van het gebied, ondanks de lage ligging relatief droog en in agrarisch gebruik zoals de Wemer Polder. Deze delen worden gekenmerkt door een lagere grondwaterstand en relatief intensief bemeste en soortenarme graslanden. De natuurwaarden in deze delen van het gebied zijn in vergelijking met de meer natuurlijk beheerde andere delen relatief laag.

Andere delen van het gebied zijn in het recente verleden vernat, zoals het Oude Riet. Hier komt op sommige plekken goed ontwikkeld vochtig hooiland en dotterbloemhooiland voor. De sloten in de nattere delen (polder Oude Riet) staan onder grote invloed van kwel met goed ontwikkelde water en oevervegetatie.

Figuur 4-5 Dwarsdiep nabij Hoge Tilweg (foto Arcadis)

Figuur 4-6 Natuurontwikkeling Dwarsdiep, ter hoogte van Nuis langs A7 (foto Arcadis)

Figuur 4-7 NNN-gebied in deelgebied Dwarsdiep, noordzijde van Beldam bij Noordwijk (foto Arcadis)

4.2.4 Matsloot/'t Kret/Pasop

Ten westen van de Driepolders ligt het kleinschalige cultuurlandschap en besloten deelgebied Pasop. Pasop bestaat uit afwisselende petgaten, verlande petgaten met moerasbos en bloemrijke graslanden en vochtige hooilanden. Door de lage zomerwaterstand vindt er inklinking plaats. Veel delen van het gebied zijn door verdroging tevens sterk verruigd. De natuurwaarden in Pasop zijn gemiddeld genomen hoog. Ook het gehucht 't Kret valt binnen dit deelgebied. Aan beide zijden van de Matsloot ligt een zeer vochtig hooiland. Binnen het gebied liggen enkele elzensingels en houtwallen.

4.2.5 Leekstermeer (Midwolde)

Het deelgebied Leekstermeer (Midwolde) ligt ingeklemd tussen Tolbert in het westen, Leek in het zuiden, het Leekstermeer in het oosten en de snelweg A7 in het noorden. De polder grenst aan het deelgebied Polder Vredewold, welke is aangewezen als onderdeel van het Natura 2000-gebied Leekstermeer.

Leekstermeer (Midwolde) betreft een veenweidelandschap met houtsingels, poldersloten en weilanden, typisch voor het Zuidelijk Westerkwartier. Het is een van oudsher ontgonnen laagveengebied. In het zuiden ligt Landgoed Nienoord, met daarbij enkele bospercelen. Van oudsher is het een belangrijk weidevogelgebied, echter de weidevogels zijn zo goed als verdwenen. Delen van het gebied zijn in agrarisch gebruik en het landschap heeft daardoor een afwisselend karakter van meer natuurlijke delen naar intensief gebruikte delen. De natuurwaarden van de in agrarisch gebruik zijnde delen zijn over het algemeen lager.

4.2.6 Doezumermieden/Polder Kale weg

De Doezumermieden ligt langs de Lauwers, de voormalige kreek die de grens vormt van de provincies Groningen en Friesland. Het gebied vormt de flank van een beekdal, met een maximaal hoogteverschil van circa 1,5 meter. Doezumermieden bestaat uit een gevarieerd cultuurlandschap met kleine soortenrijke hooilanden, elzensingels en kleine stukjes trilveen afgewisseld met kleikoppen in de richting van de Lauwers. In het gebied liggen tevens oude petgaten. Van deze petgaten is een deel verland en bestaat een deel uit open petgaten. Het gebied staat onder sterke invloed van kwel. De natuurwaarden in de Doezumermieden zijn hoog.

Polder Kaleweg ligt ten zuiden van de Doezumermieden, tussen de Doezumermieden en de Doezumertocht. Het gebied is een ontgonnen laagveengebied en veenweide landschap. Het gebied staat onder sterke invloed van grondwater dat, lang geleden als regen gevallen in Drenthe, in deze polder omhoogkomt. Een groot deel van dit water wordt in de huidige situatie weggemalen. Het gebied bestaat uit vochtig hooiland, dotterbloemhooilanden en blauwgraslanden met her en der nog restanten trilveen. Binnen het deelgebied liggen ook delen die in agrarisch gebruik zijn. Hier zijn de landschapselementen minder goed ontwikkeld en die delen hebben ook een lagere waterstand. De natuurwaarden zijn verspreid over het gebied aanwezig op plekken met een meer natuurlijk beheer of kleine landschapselementen. Deze delen worden afgewisseld met delen met een lagere natuurwaarde die momenteel veelal in agrarisch gebruik zijn.

4.2.7 Bombay

Polder Bombay is een kleinschalig cultuurlandschap gelegen in het noordoostelijke deel van het studiegebied, in de gemeente Grootegast. Aan de structuur van de percelen en het slotenpatroon is de ontginningsstructuur nog zichtbaar. In het gebied bevinden zich enkele houtwallen en elzensingels, open petgaten en brede sloten. Een aantal petgaten is verland en bebost en vormen een klein areaal bospercelen binnen het deelgebied. Staatsbosbeheer en particulieren werken samen aan het beheer van de natuur in het gebied verenigd in Stichting Dotterbloem. Ook bevinden zich nog enkele grote aangesloten delen met agrarisch gebruik. Deze gebieden worden gekenmerkt door een lage waterstand en intensief beheerde graslanden en sloten. Natuurwaarden zijn verspreid over het gebied in kleine landschapselementen aanwezig, afgewisseld met meer monotone delen met agrarisch gebruik waar de natuurwaarden veel lager liggen.

4.2.8 Steenhuis en Coendersborg

Ten zuiden van de A7 liggen twee gebieden die zijn aangewezen als onderdeel van het NNN. Het betreft Coendersborg en Iwema Steenhuis. Coendersborg betreft een landgoed gelegen ten zuiden van de A7, vanaf Nuis in zuidelijke richting. Het NNN-gebied rond Iwema Steenhuis ligt nabij Niebert. Het betreft een oude, gefortificeerde boerderij ('Steenhuis') en kleinschalig houtsingellandschap met graslanden. Beide gebieden betreffen oude cultuurhistorische landschappen met kleinschalige ontginningen, elzensingels, houtwallen en langgerekte percelen grasland.

Een deel van Coendersborg ligt op een oude zandrug met aangeplant naald- en loofbos. De bospercelen van Coendersborg in zuidelijke richting zijn over het algemeen iets jonger dan de bossen nabij de borg en zijn aangeplant als productiebos. In het bos ligt ook een klein heideterreintje en restant (hoog)veen. De graslanden bestaan uit vochtig tot relatief droog hooiland. Het betreft een karakteristiek coulisselandschap. Het gebied vormt een ecologische verbindingszone in noordelijke richting.

4.2.9 't Faan

't Faan is een klein restant van de ontginning van het veenlandschap, gelegen in het noordoosten van het Zuidelijk Westerkwartier. Het wordt gekenmerkt door kleine petgaten, hooilanden en rietland en bosjes.

4.2.10 Polder Vredewold en Lettelberterpetten

Polder Vredewold is onderdeel van het Natura 2000-gebied Leekstermeer. Het betreft een ontgonnen laagveengebied waarbij het cultuur- en veenweidelandschap met houwallen en elzensingels nog grotendeels intact is. Meer dan de helft van het gebied bestaat uit (voormalige) cultuurgraslanden. In de huidige situatie hebben veel van deze graslanden het karakter van (vochtige) hooilanden. Daarnaast bevinden zich ook enkele verlande petgaten in het gebied. Waaronder de Lettelberterpetten met het karakter van broekbossen. Er bevindt zich eveneens een aantal grote brede sloten met krabbenscheer en goed ontwikkelde water- en oevervegetatie en rietkraggen (met name in het zuiden, langs het Leekstermeer) in het gebied. De natuurwaarden in dit gebied zijn hoog.

4.3 Autonome ontwikkelingen

Landbouw

De autonome ontwikkeling van de landbouw hangt samen met (1) het marktperspectief en (2) met de leeftijd van de agrariërs.

Ad 1. Omdat de melkveehouderij een belangrijke landbouwsector is in het plangebied, is het loslaten van de melkquotering een belangrijke factor in hoe de landbouw zich gaat ontwikkelen.

Ad 2. Iedere generatiewisseling roept de vraag op of het bedrijf wordt voortgezet door de volgende generatie. De cijfers uit het DLG-landbouwrapport (2014) zijn als volgt:

- Ruim 42% van de bedrijfshoofden gevestigd binnen het Zuidelijk Westerkwartier is in 2015 ouder dan 60 jaar en deze bedrijven hebben totaal 3500 hectare in vast gebruik (ongeveer een kwart van het landbouwareaal).
- Binnen de reservaten hebben van de 152 landbouwbedrijven 80 bedrijfshoofden die ouder zijn dan 55 jaar. De groep bedrijfshoofden van 65 jaar en ouder van de 'reservaatsbedrijven' heeft 711 ha in gebruik.

Gemeentelijke plannen

Het plangebied ligt in drie gemeenten. Aan de gemeenten is gevraagd om specifieke autonome ontwikkelingen te benoemen. Daaruit volgt dat er ontwikkelingen met een beperkte impact spelen als fietsroute plus en hoogwaardig openbaar vervoer. Ter plaatse van de rotonde Midwolderweg, met de aansluiting op de autoweg A7 zal een uitbreiding van de bestaande P+R worden gerealiseerd.

5 EERSTE VERKENNING VARIANTEN MER

5.1 Waarom een eerste verkenning?

De locaties zijn in grote lijnen bepaald, onder andere door de keuzes die gemaakt zijn in Droge Voeten en in de begrenzingen van de NNN. In m.e.r.-termen spreken we dan niet van 'alternatieven', want die hebben betrekking op strategie, principes, locatiekeuze e.d., maar van varianten. We zullen daarom in het MER spreken van 'varianten', oftewel variaties binnen de vastgestelde locaties en binnen het ambitiekader.

Voor een eerste verkenning van mogelijke varianten die in het MER zullen worden beschreven maken we onderscheid in de 'prioritaire gebieden' en in de 'overige gebieden'. Deze NRD bevat een eerste aanzet die de bandbreedte aangeeft. De gebiedsprocessen die plaatsvinden in het voorjaar, zomer en najaar van 2016 zullen meer helderheid geven over de verdere invulling van varianten.

Achtereenvolgens wordt voor een aantal deelgebieden aangegeven welke ontwikkelmogelijkheden er zijn. Deze deelgebieden staan in Figuur 4-1.

5.2 Prioritaire gebieden

5.2.1 Vertrekpunt

Voor de prioritaire gebieden geldt dat de waterbergingsgebieden zijn vastgesteld, dat de NNN is vastgesteld en dat we een MER opstellen om de waterberging mogelijk te maken. Er zijn lokaal variaties mogelijk in:

- Detailbegrenzing van de NNN.
- Detailbegrenzing van de waterberging (en daarmee kades).
- Variatie in doeltype natuur (en daarmee grondwaterpeilen).

5.2.2 De Drie Polders

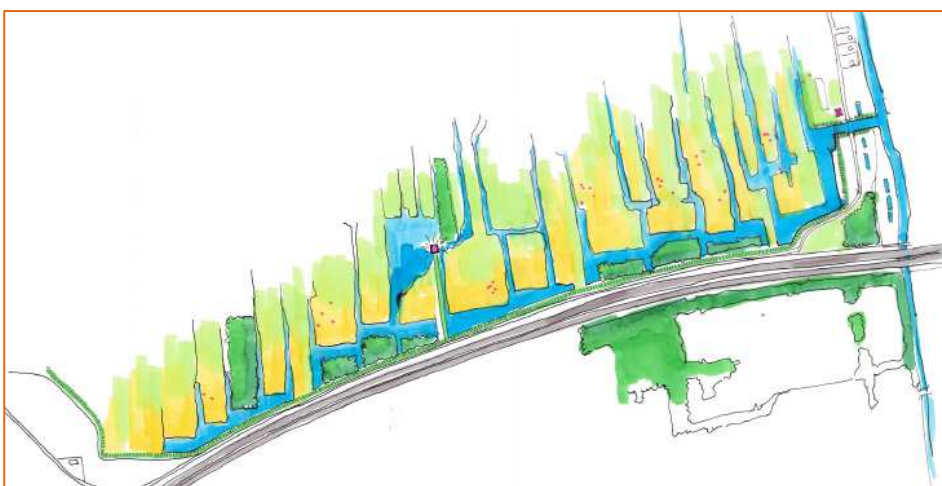
De Drie Polders wordt ingericht voor waterberging, natuur en er komt een robuuste natuurverbinding. Er is in het gebiedsproces een basisschets besproken, waar in een latere schetssessie vooral detailinvulling en verbeteringen aan zijn toegevoegd. De onderstaande ideeën uit de schetssessie nemen we mee in de toetsing van varianten. De belangrijkste elementen zijn:

- Nieuwe natuur door verbrede sloten (ontginningspatroon) met flauwe rietoevers, met bloemrijke graslanden daartussen. Het landschap blijft grotendeels open.
- Ecologische verbinding tussen het Leekstermeergebied (zuidoosten) en de rest van het Zuidelijk Westerkwartier (noordwesten).
- Het waterpeil wordt verhoogd tot rond het maaiveld in de winter, waarna het enkele decimeteres uitzakt in de zomer.
- De verdichting in de vorm van bosjes in de zuidwestzijde zal worden versterkt door een aantal nieuwe singels.
- Inzet van het gebied als waterberging via een inlaat/uitlaat aan de zuidzijde en dit verloopt via bestaande en te verbreden sloten. De kaden aan de westzijde worden vloeiend langs de hogere rug gelegd en kunnen hier opgaan in het natuurlijke hoogteverschil. Aan de andere zijden worden (rechte) cultuurhistorische lijnen opgepakt om de kaden langs te leggen. De kaden liggen ruim om de erven.

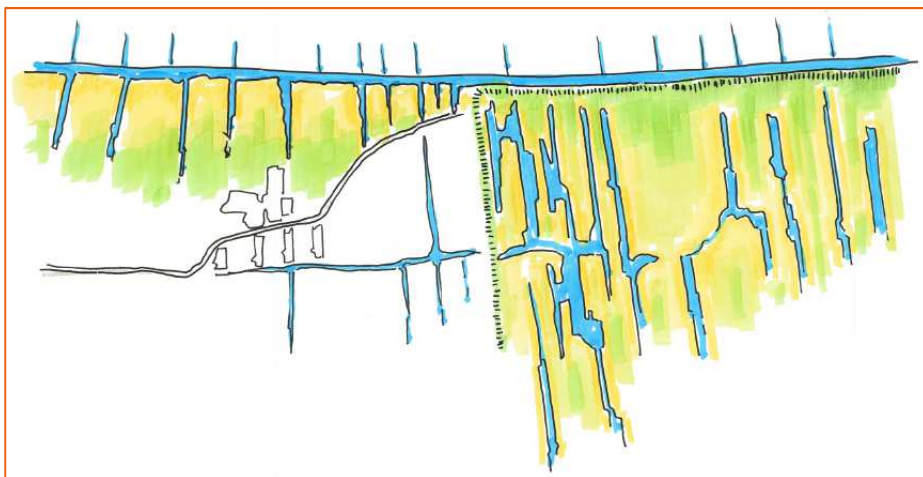
Figuur 5-1 Aangepaste basisschets De Drie Polders

Langs de snelweg A7 kunnen als variatie waterpartijen komen. De uitkomst van een mogelijke inrichting uit de tweede schetssessie staat in Figuur 5-2.

Figuur 5-2 Mogelijke inrichting De Drie Polders aan de zuidzijde

Als het niet mogelijk blijkt om de verbinding naar de Pasop tweezijdig langs de nieuwe tocht aan te leggen, is het een optie om de verbinding eenzijdig te maken. In deze variant komen in de strook aan de zuidzijde van het water in principe dezelfde natuurtypen voor als in het natuur-/waterbergingsgebied van De Drie Polders. Daardoor ontstaat een goede aansluiting en overgang.

Figuur 5-3 Mogelijke inrichting aan de zuidzijde bij verbinding met Matsloot, noordzijde van De Drie Polders

Bij Pasop zal nog bekeken worden of de onverharde weg verhoogd wordt, dan wel achter een groene kade zal komen te liggen (zie Figuur 5-4).

Figuur 5-4 Bij Pasop de weg verhogen of achter groene kade

5.2.3 Bakkerom - De Dijken

Dit gebied bestaat uit drie kleine polders, die al dan niet met elkaar verbonden worden. De natuurwaterhuishouding van de polders staat in dienst van het bestaande bos Bakkerom. De polders dienen als bergingsgebied. Er is in twee schetssessies een aantal variaties geformuleerd op een basisschets en er heeft een terugkoppeling plaatsgehad.

Bij de mogelijke invulling is onder andere gekeken naar belangen van de privégronden (ligging kaden), er is gezocht naar mogelijke aanvullende bergingen in de Noordoosthoek of het natuurdeel van de Tolberter petten en er is gekeken naar de koppeling met omliggende gebieden, zowel richting Dwarsdiep (oostelijke richting) als ook in de richting van de Tolberter Petten (westelijke richting).

Wat betreft het landschap is de insteek in hoofdlijnen om het landschap te behouden zoals het is, oftewel te streven naar een open landschap met solitaire aanpassingen (eilandje, enkele hoge boom).

Figuur 5-5 Aangepaste basisschets Bakkerom / De Dijken

Wat betreft het watersysteem is een aantal onderdelen in de schetssessie bekeken:

- Mogelijke waterinlaat via de Matsloot.
- Het water wordt gezuiverd via een rietmoerasstrook.
- Het huidige natuurgebied Bakkerom wordt ook via deze 'leiding' van water voorzien.
- Ter hoogte van de boerderij van Staatsbosbeheer wordt het water verbonden met het deelgebied ten oosten van de weg Bakkerom (Bevervallei genoemd).
- De waterinlaat bij de Dijkweg functioneert ook als doorlaat voor het natuurwater tijdens normale omstandigheden.
- De ligging van de waterberging is nader uitgewerkt.

De slingerende lijn in Figuur 5-6 (links) betekent niet dat het water meandert, maar is bedoeld om aan te geven dat dit watersysteem een relatief lage dynamiek heeft omdat het de bedoeling is het water zoveel mogelijk vast te houden en vertraagd door te laten.

Figuur 5-6 Mogelijk basisonwerp watersysteem (links) en inrichting ten behoeve van waterberging (rechts)

Voor specifieke onderdelen en deelgebieden binnen Bakkerom / De Dijken zijn opties uitgewerkt. Deze staan in onderstaande figuren.

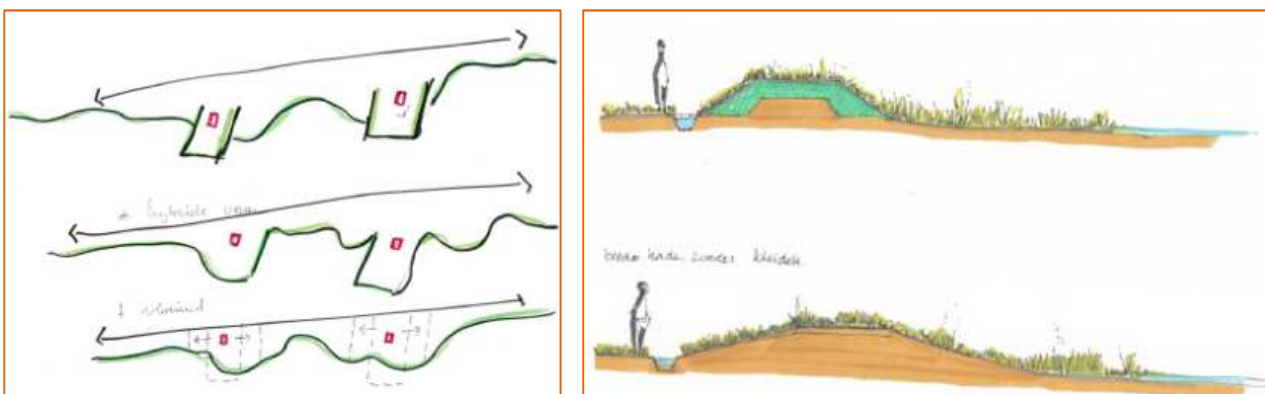
Figuur 5-7 Mogelijke uitwerkingen plas Bakkerom-zuid: links met kleinere en ondiepere plas, rechts met geheel gedempte plas

Figuur 5-8 Mogelijke uitwerkingen 'Bevervallei': links met petgaten, rechts met meer opgaande begroeiing

Figuur 5-9 Mogelijke uitwerkingen Noordoosthoek: rechts Kaden volgens verkaveling, links versterking van de inversierug gebruik makend van de oude Hooiweg

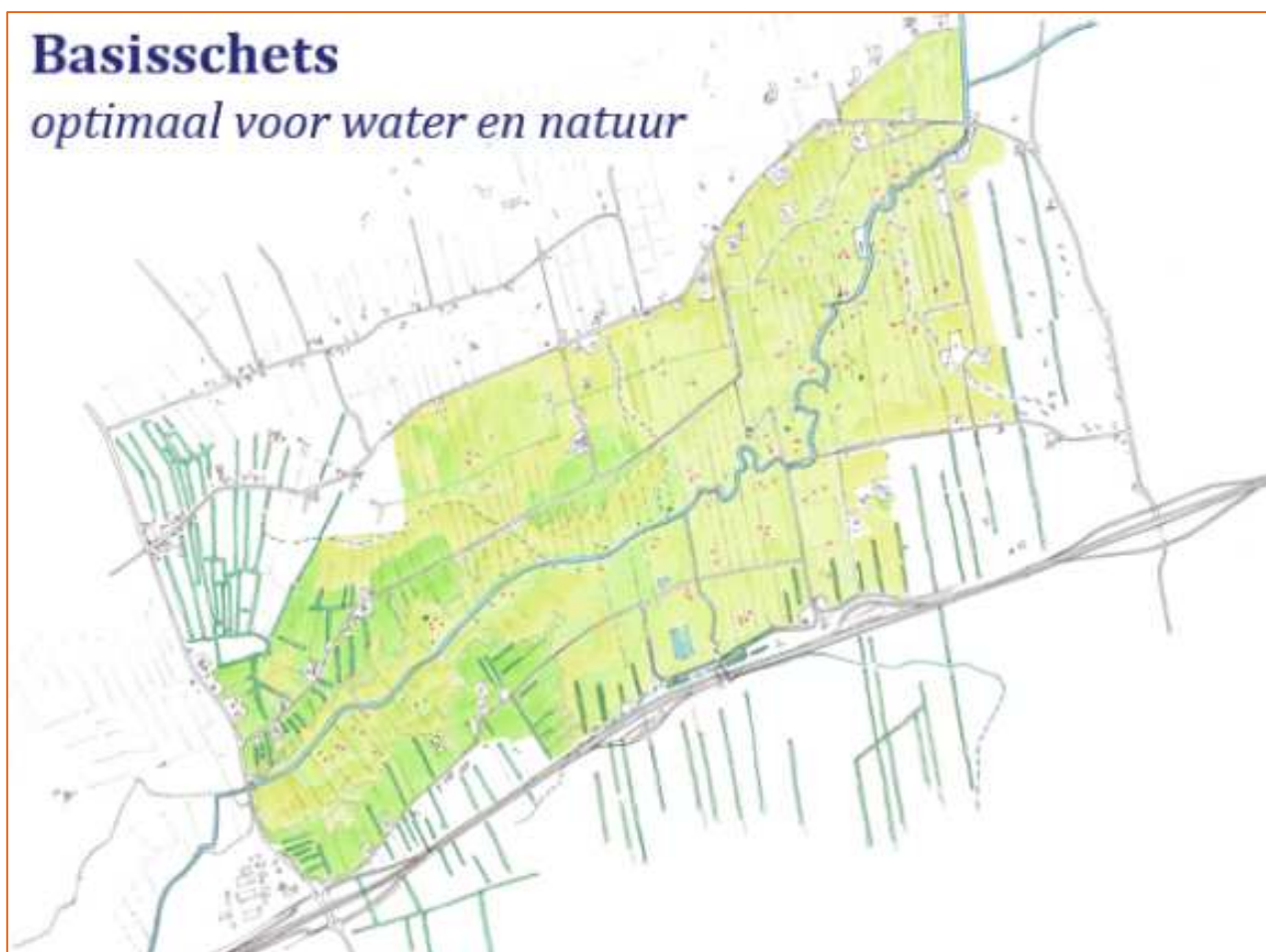
Figuur 5-10 Mogelijke liggingen van kaden ten opzichte van bebouwing (links) en vormgeving kaden (rechts)

5.2.4 Dwarsdiep

Binnen Dwarsdiep zijn de gebiedssessies in voorjaar 2016 begonnen. Vanwege de omvang van het gebied is besloten om de schetssessies in het gebied te splitsen in noord en zuid. Er zijn inrichtingsideeën ingebracht vanuit bewoners, agrariërs, natuurbeheerders en andere betrokkenen. De eerste schetsen zijn op 27 juni 2016 teruggekoppeld in één sessie aan het hele gebied.

De vertegenwoordiging van de landbouw bracht een aantal varianten in, waarin een deel van de opgave voor het natuurnetwerk en de waterberging niet wordt ingevuld, maar in landbouwkundig gebruik blijft.

De sessie heeft geresulteerd in onderstaande eerste schetsen. In het najaar van 2016 zal, onder andere op basis van hydrologische uitkomsten, opnieuw in het gebied gesproken worden. Dit gebeurt eerst in een tweetal schetssessies. Daarna ook in de vorm van keukentafelgesprekken.

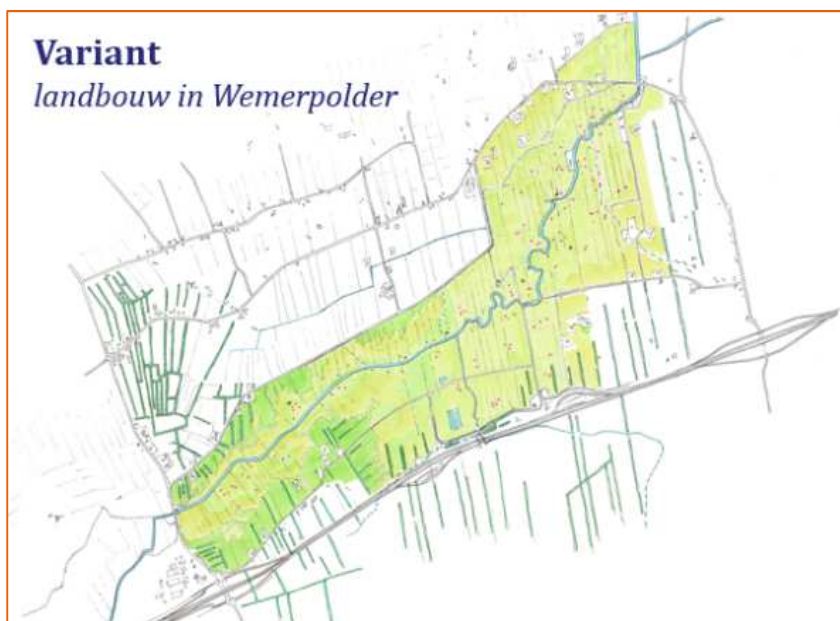
Figuur 5-11 Basisschets op grond van de opgaven voor het deelgebied Dwarsdiep

In Figuur 5-11 staat de basisschets. Dit is het ideaalbeeld vanuit de opgaven. Elementen hieruit zijn:

- Hermeandering en herprofilering van het Dwarsdiep, waardoor water kan worden vastgehouden en vertraagd afvoert.
- Vernatten: optimaal benutten van de kwel.
- Laagtes uitgraven tot slenk.
- In de laagste plekken (groot deel van oostelijk Dwarsdiep) komen er vochtige hooilanden met dotterbloemen e.d., en moerasachtige stukken. Richting de flanken komen drogere graslanden (bloemrijk grasland).
- Voor de waterberging en het natuurnetwerk wordt de vastgestelde begrenzing uit het beleid aangehouden. In het westelijke deel kan de natuurlijke hoogte als kering dienen.

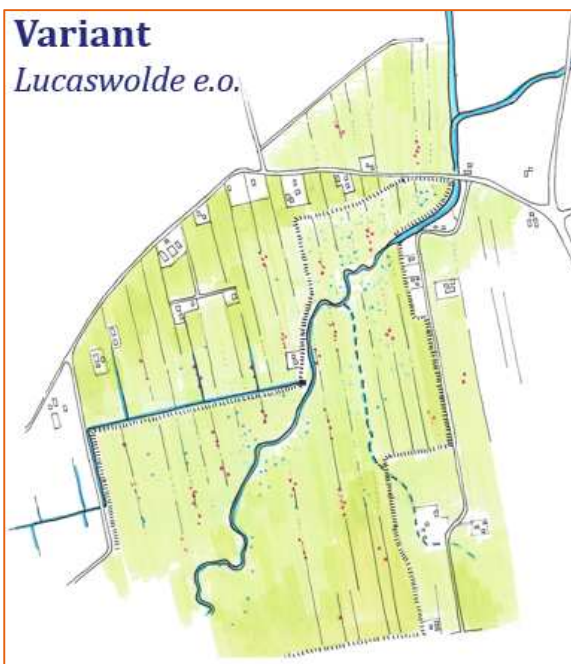
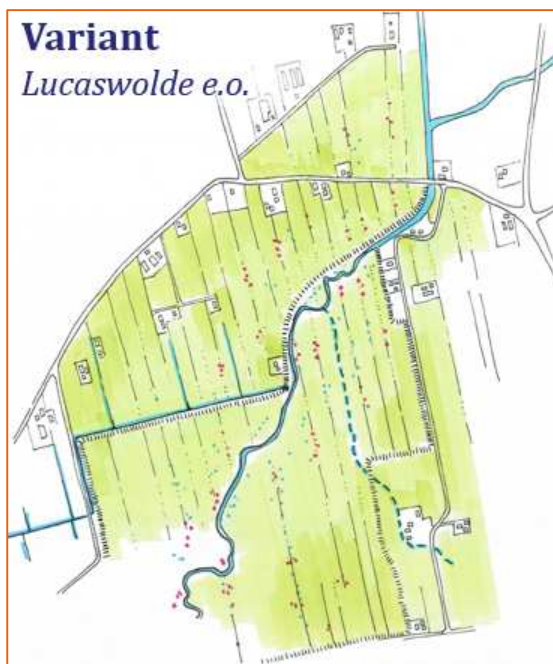
- Extra singels in noord-zuid richting, loodrecht op de snelweg, om zicht op snelweg te filteren. Niet te ver richting noorden om openheid in kern te behouden. Evt. extra singels bij Hamrik en noordwesten van Dwarsdiep.

Als variatie op deze basisschets zijn er enkele voorstellen uitgewerkt, die rekening houden met het landbouwkundig gebruik aan de noordzijde. Bij de variant landbouw in de Wemerpolder blijft de waterberging hetzelfde, maar wordt het NNN kleiner. De landbouw wordt door ruilen geconcentreerd in de Wemerpolder (zie Figuur 5-12). Bij de variaties in Figuur 5-13 wordt in verband met landbouwkundig gebruik het vastgestelde gebied voor natuur en waterberging verkleind door verlegging van de kades.

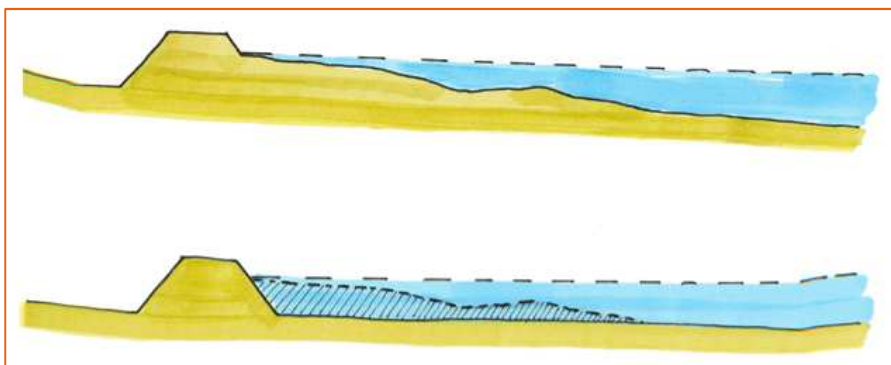

Figuur 5-12 Variant landbouw in de Wemerpolder

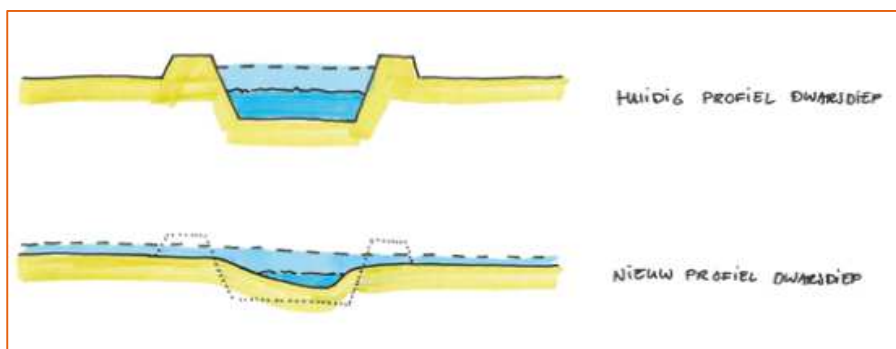
Met de ligging van de kaden kan ook worden gevarieerd, alsmede met het profiel van de beek en zijn omgeving. Dit is in onderstaande figuren indicatief weergegeven.

Figuur 5-13 Mogelijke ligging van de kade bij Lucaswolde

Figuur 5-14 Natuurlijk relief gebruiken of deels afgraven

Figuur 5-15 Huidig en mogelijk toekomstige beekprofiel

5.3 Overige gebieden

De inrichting van de overige natuurgebieden is gericht op herstel en ontwikkeling van natuurwaarden en natuurbeleving. Veelal hangt dit samen met optimalisatie van de waterhuishouding voor natuur en in een aantal gevallen voor de landbouw (NBW). Het gebied Matsloot/'t Kret/Pasop ligt tussen de waterbergingsgebieden. Hier zullen ook invulling van de KRW en mogelijk versterking van kades en al dan niet ontgronding kunnen spelen. In het algemeen geldt dat varianten nu nog niet bekend zijn, maar dat deze worden uitgewerkt op basis van nog te houden schetssessies. Voor Leekstermeer (Midwolde) is inmiddels de eerste schetssessie geweest.

Gebied	Mogelijke ontwikkelingen
Matsloot / 't Kret / Pasop	Het gebied Matsloot/'t Kret/Pasop vormt de verbinding tussen Polder de Dijken en De Drie Polders. De invulling van deze gebieden vormt de Matsloot moet in samenhang gezien worden met de natuurverbinding Dwarsdiep/Polder de Dijken/Drie Polders/Leekstermeer, die het natuurnetwerk vormt. In dit gebied ligt een KRW-opgave voor de Matsloot, mogelijk kadeversterking, inrichting voor weidevogels in 't Kret, behoud van natte graslanden en broekbos langs de zuidzijde van Matsloot en Pasop door herstel van aanvoer van water in de zomersituatie. Variatie in deze gebieden kan gezocht worden in de invulling van het weidevogelbeheer, recreatieve ontsluiting, vergraven van hoog gelegen percelen en aanpassingen in de waterhuishouding. De nog te houden schetssessie zal input vormen voor het uitwerken van varianten.
Leekstermeer (Midwolde)	Het natuurnetwerk zal bestaan uit kruidenrijke graslanden, vochtige hooilanden en moeraszones. In een schetssessie is variatie benoemd in de invulling van rietzones in aansluiting op het Leekstermeer en de invulling van recreatieve routes rond het landgoed Nienoord. Verder ligt hier nog een opgave NBW en mogelijk een invulling van fietsroute plus. Binnen dit deelgebied is variatie mogelijk in: • Lokaal natte natuur. • Ligging van een fietsroute plus. • Recreatieve invulling, zoals dorpsommetje/aansluiting Nienoord. • Invulling van de houtsingels.

Doezumer- mieden / Polder Kale weg	De inrichting van Polder de Kale weg is gericht op het herstel van natte graslanden door het beperken van de bemaling. Op de flank zal een oude waterloop hersteld worden om de waterhuishouding van de huizen aan de Peebos te waarborgen. Mogelijk vindt er nog een recreatieve invulling in de vorm van wandelpaden plaats. Variatie binnen dit gebied is mogelijk in: • Vormgeving van de oude waterloop. • Invulling van paden. De inrichting van Doezumermieden is gericht op herstel van natte graslanden door peilverhoging Lauwers, vergroten voeding van Lauwers en vertragen afvoer sloten. Binnen dit deelgebied is variatie mogelijk in: • Aanvoer voeding van Lauwers. • Herstel van petgaten. • Invulling op de flanken, door particulier natuurbeheer of door een terreinbeherende organisatie. Er zijn hier slechts beperkt varianten mogelijk. De nog te houden schetssessie zal input vormen voor het uitwerken van varianten.
Bombay	De inrichting van Bombay is gericht op herstel cultuurlandschap en aanvoer van water in de zomer. Variatie in dit deelgebied is mogelijk in: • Aanvoerroute van het water. • Locatie van te herstellen petgaten. Op plan-MER niveau zijn hier geen varianten. De nog te houden schetssessie zal input vormen voor het uitwerken van varianten.
Steenhuis en Coendersborg	Op deze landgoederen gaat het om afronding van het NNN, herstel van landschapsstructuren en mogelijk interne kleine aanpassingen in de waterhuishouding. Binnen deze gebieden zijn geen relevante varianten aan de orde.
't Faan	In polder 't Faan ligt een NBW opgave ter verbetering van de waterhuishouding voor de landbouw (afvoer van water). Daarnaast kent het petgatenrestant 't Faan juist een watertekort. De nog te houden schetssessie zal input vormen voor het uitwerken van varianten.

Tabel 5-1 Overzicht variatiemogelijkheden in overige natuurgebieden

6 OPZET VAN DE EFFECTBEOORDELING

6.1 Uitgangspunten en kenmerken van de effectbeoordeling

6.1.1 Plangebied en studiegebied

Bij m.e.r. spreken we van een plangebied en van een studiegebied:

- Het plangebied is het gebied waarin de activiteit plaats gaat vinden.
- Het studiegebied is het gebied waarin effecten kunnen optreden. Dit kan per thema verschillend zijn.

6.1.2 Thematische opbouw effectbeoordeling

Bij de effectbeoordeling volgen we de lagenbenadering. De beoordelingscriteria volgen de logica van de lagenbenadering, zoals gebruikelijk bij een m.e.r.: van de onderste laag (bodem en water) naar de bovenste laag (gebruik).

6.1.3 Referentiesituatie

De beoordeling van de varianten is per criterium een verhouding ten opzichte van de referentie. Deze is op hoofdlijnen beschreven in hoofdstuk 4 van deze NRD. Nadere detaillering van de referentie volgt in het MER en wel per thema.

6.1.4 Aanleg en gebruik

Een aantal effecten zal optreden tijdens aanleg van het gebied (bijvoorbeeld geluid en verstoring), een aantal andere effecten tijdens het gebruik (eindfase, bijvoorbeeld het landschapsbeeld) en weer andere effecten zullen zowel tijdens aanleg als ook tijdens gebruik optreden. Dit wordt in het MER per criterium uitgewerkt. Waar noodzakelijk zal hier ook een aparte beoordeling aan gekoppeld worden, dus wat het effect is tijdens aanleg en wat het effect is tijdens gebruik.

6.1.5 Vijfpunts-schaal

In het MER worden de varianten beoordeeld aan de hand van de in de vorige paragraaf beschreven beoordelingscriteria. Per milieuaspect zal het effect worden uitgedrukt op basis van onderstaande vijfpunts-schaal:

Score	Uitleg
+++	sterk positief effect
+	positief effect
0	geen positief en geen negatief effect
-	negatief effect
---	sterk negatief effect

Tabel 6-1: Uitleg effectscores.

6.1.6 Opbouw effecthoofdstukken

In de effecthoofdstukken in het MER zullen we zoveel mogelijk de onderstaande indeling hanteren:

- x.1 Huidige situatie en autonome ontwikkeling
- x.2 Methodiek
- x.3 Beoordeling
- x.4 Compenserende en mitigerende maatregelen
- x.5 Leemten in kennis

Dit leidt tot een MER waarin per thema alle gegevens bij elkaar staan.

6.2 Invulling effectbeoordeling op twee niveaus

Zoals in paragraaf 2.2 is uitgelegd, zal er één MER worden opgesteld, dat bestaat uit een plan-MER gedeelte voor PIP en uit een project-MER gedeelte voor de inrichtingsplannen voor waterberging en daaraan gekoppelde natuurontwikkeling.

Dit betekent dat in het MER ook op twee uitwerkingsniveaus de effecten in beeld zullen komen. In onderstaande tabel is dit verwerkt.

Thema	Criterium	Plan-MER	Project-MER
1. Bodem	a. Bodemstructuur b. Maaiveldhoogte b. Bodemkwaliteit c. Bodemverontreinigingen	Interpretatie op hoger abstractieniveau van de informatie uit het Project-MER deel, aangevuld met informatie over de overige deelgebieden.	a. A.d.h.v. karteringen, Dinoloket, overige beschikbare gegevens aangeven hoe de structuur verandert. b. O.b.v. beschikbare gegevens over hoogteligging en ontwikkeling daarvan en uit de nieuwe peilen en bodemopbouw wordt de verwachte ontwikkeling in maaiveldhoogte ingeschat. c. O.b.v. boring gegevens met name ingaan op nutriëntengehalte, dit vanwege mogelijk te bereiken natuurdoel. d. O.b.v. bodemloket geven we aan waar eventuele verontreinigingen te verwachten zijn en is basis voor de beoordeling.
2. Water	a. Waterberging b. Oppervlaktewater (inclusief waterkwaliteit) c. Grondwater (inclusief grondwaterkwaliteit)	Interpretatie op hoger abstractieniveau van de informatie uit het Project-MER deel, aangevuld met informatie over de overige deelgebieden.	a. Aantal te bergen m ³ , ook afgezet tegen doel (meer klimaatscenario's), wijze van inzetbaarheid bij extreme situaties. b. Beschrijving systeem en functioneren bij nieuwe inrichting. c. Beschrijving systeem en functioneren bij nieuwe inrichting, kwel en infiltratie.
3. Natuur	a. Natuurdoelen NNN b. Beschermde soorten	Interpretatie op hoger abstractieniveau van de informatie uit het Project-MER deel, aangevuld met informatie over de overige deelgebieden.	Basis vormt de inventarisatie naar kansen om natuurwaarden te versterken en randvoorwaarden vanuit de Natuurwetgeving, die februari 2016 beschikbaar komt. a. Beschrijving natuurdoelen en in hoeverre daar invulling aan wordt gegeven, mede m.b.v. de ecohydrologische modelleringen in ontwerp-proces. b. Mogelijke effecten op de zwaar beschermde soorten (Tabel 2 en 3 FFW, Bijlage IV Habitatrichtlijn). Kans op verkrijgen ontheffing Flora- en faunawet.
4. Archeologie	a. Archeologische verwachtingswaarde b. Archeologische monumenten	Interpretatie op hoger abstractieniveau van de informatie uit het Project-MER deel, aangevuld met informatie over de overige deelgebieden.	a. Basis vormt het reeds uitgezette archeologieonderzoek. Inschatting mogelijk aantreffen van archeologische objecten (gemeentelijke verwachtingskaarten en beleidsadvieskaarten) bij uitvoering, aangeven welke maatregelen nodig zijn. b. Basis vormt het reeds uitgezette archeologieonderzoek. We maken gebruik van de Waardenkaarten Archeologie en Cultuurhistorie voor het Westerkwartier (Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie) voor de mogelijke aantasting van archeologische monumenten en geven aan welke maatregelen nodig zijn.
5. Landschap/ cultuurhistorie	a. Ruimtelijke kwaliteit, waaronder de barrièrewerking van kades b. Cultuurhistorische structuren en elementen	Interpretatie op hoger abstractieniveau van de informatie uit het Project-MER deel, aangevuld met informatie over de overige deelgebieden.	a. Landschapsbeschrijving en wat daarin wijzigt, qua structuur en beleving. b. A.d.h.v. de cultuurhistorische waardenkaart (provinciaal, eventueel gemeentelijk en van RCE) effecten aangeven op structuren en elementen.

6. Landbouw	a. Landbouwareaal b. Verkaveling c. Bedrijfsvoering d. Vernattingseffect	Interpretatie op hoger abstractieniveau van de informatie uit het Project-MER deel, aangevuld met informatie over de overige deelgebieden.	Belangrijke bronnen zijn het LTO-noord-rapport Klimaat en Landbouw en het Prolander-rapport met analyse landbouw ZWK. a. Ruimtebeslag op landbouwgrond en welk gebruik het betreft a.d.h.v. LGN-gegevens. b. Ligging en omvang huis- en veldkavels. c. De mate waarin waterbergingen en NNN-inrichting bedrijfsvoering beïnvloeden. Zo mogelijk gaan we ook in op de mogelijkheden voor agrarisch medegebruik (inscharing vee, foeragekavels, etc.) en voor agrarisch natuurbeheer. d. O.b.v. de ecohydrologische berekeningen gaan we in op de uitstraling van inrichtingen op vernatting van landbouwpercelen.
7. Overig gebruik en leefbaarheid	a. Wonen b. Recreatie c. Kabels en leidingen	Interpretatie op hoger abstractieniveau van de informatie uit het Project-MER deel, aangevuld met informatie over de overige deelgebieden.	a. Uitzicht vanuit woning en vanaf erf, hinder bij aanleg/gebruik (geluid, verkeer, muggen, bereikbaarheid, etc.), woongenot. b. Mogelijkheden voor recreatief medegebruik. c. A.d.h.v. KLIC-melding geven we aan welke K&L er 'in de weg' liggen en met welke beheerders gesproken dient te worden.

Tabel 6-2 Effectbeoordelingen Plan-MER en Project-MER

BIJLAGE TOELICHTING M.E.R.-PLICHT

Categorieën uit Besluit m.e.r.

Nr.	Activiteiten	Gevallen	Plannen	Besluiten
C 16.1	De ontginning dan wel wijziging of uitbreiding van de ontginning van steengroeven of dagbouw-mijnen, met inbegrip van de winning van oppervlaktedelfstoffen uit de landbodem, anders dan bedoeld in categorie 16.2 of 16.4 van onderdeel C van deze bijlage.	In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een terreinoppervlakte van meer dan 25 hectare.	De structuurvisie, bedoeld in de artikelen 2.1, 2.2 en 2.3 van de Wet ruimtelijke ordening, en het plan, bedoeld in de artikelen 3.1, eerste lid, 3.6, eerste lid, onderdelen a en b, van die wet.	Het besluit, bedoeld in artikel 3 van de Ontgrondingenwet.
D3.2	De aanleg, wijziging of uitbreiding van werken inzake kanalisering of ter beperking van overstromingen, met inbegrip van primaire waterkeringen en rivierdijken.		De structuurvisie, bedoeld in de artikelen 2.1, 2.2 en 2.3 van de Wet ruimtelijke ordening, en de plannen, bedoeld in de artikelen 3.1, eerste lid, 3.6, eerste lid, onderdelen a en b, van die wet en het plan, bedoeld in de artikelen 4.1 en 4.4 van de Waterwet.	Het projectplan, bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, van de Waterwet, of, indien artikel 5.4, vierde lid, van die wet van toepassing is, de vaststelling van het tracé op grond van de Tracéwet of de Spoedwet wegverbreding door de Minister van Infrastructuur en Milieu of het plan, bedoeld in artikel 3.6, eerste lid, onderdelen a en b, van de Wet ruimtelijke ordening dan wel bij het ontbreken daarvan van het plan, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van die wet.
D 9	Een landinrichtingsproject dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan.	In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op 1°. een functiewijziging met een oppervlakte van 125 hectare of meer van water, natuur, recreatie of landbouw of 2°. vestiging van een glastuinbouwgebied of bloembollenteeltgebied van 50 hectare of meer.	De structuurvisie, bedoeld in de artikelen 2.1, 2.2 en 2.3 van de Wet ruimtelijke ordening, en de plannen, bedoeld in de artikelen 3.1, eerste lid, 3.6, eerste lid, onderdelen a en b, van die wet, de vaststelling van het inrichtingsplan, bedoeld in artikel 17 van de Wet inrichting landelijk gebied, het plan, bedoeld in artikel 11 van de Reconstructiewet concentratiegebieden en het plan bedoeld in artikel 18 van de Reconstructiewet concentratiegebieden.	De vaststelling van het inrichtingsplan, bedoeld in artikel 17 van de Wet inrichting landelijk gebied dan wel een plan bedoeld in artikel 18 van de Reconstructiewet concentratiegebieden dan wel bij het ontbreken daarvan het plan bedoeld in artikel 3.6, eerste lid, onderdelen a en b, van de Wet ruimtelijke ordening dan wel bij het ontbreken daarvan van het plan, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van die wet.

Tabel: Relevante categorieën uit Besluit m.e.r. voor Zuidelijk Westerkwartier

Toelichting m.e.r. en Natuurbeschermingswet

Op grond van art. 7.2a lid 1 Wm zijn plannen die op grond van een wettelijke of bestuursrechtelijke bepaling verplicht zijn en waarvoor een passende beoordeling moet worden gemaakt m.e.r.-plichtig. Hierover is het volgende te melden:

- Eerder is het plan-MER voor het project Droge Voeten 2050 opgesteld. Dat MER is dus voorafgegaan aan het MER Zuidelijk Westerkwartier, dat er nog komt. Het MER Droge Voeten 2050 gaat op een hoog abstractieniveau in op deze materie met betrekking tot de Natuurbeschermingswet.
- De Commissie voor de m.e.r. heeft in haar toetsingsadvies over dat MER aangegeven dat die aanpak een logische keuze is, aangezien op dat moment de besluitvorming op "structuurvisieniveau" aan de orde was (zie Commissie voor de m.e.r., 18 september 2014: *Toetsingsadvies over het milieueffectrapport plan-MER Droge Voeten 2050 beheergebied waterschap Noorderzijlvest*, rapportnummer 2820–43).
- De Commissie voor de m.e.r. geeft wel de volgende analyse: *"De Natuurbeschermingswet 1998 vereist [...] dat op het betreffende planniveau aangetoond wordt dat aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden uitgesloten kan worden. Uit het MER blijkt dat niet voor alle in beschouwing genomen (bouwstenen voor de) alternatieven het geval. Als significante gevolgen niet op voorhand uitgesloten kunnen worden dient in het MER een Passende beoordeling te worden opgenomen. Het "voorkeursalternatief" bevat uitsluitend bouwstenen, waarvoor een neutrale of positieve score voor effecten op Natura 2000-gebieden is toegekend, die voor het detailniveau van de besluitvorming voldoende onderbouwd is. Hoewel significante gevolgen niet expliciet worden uitgesloten, acht de Commissie het aannemelijk, dat deze bij nadere uitwerking van (de bouwstenen van) het voorkeursalternatief wel uitgesloten kunnen worden. Daardoor is een Passende beoordeling voor het voorkeursalternatief nu niet noodzakelijk."*
- Ook wijst de Commissie voor de m.e.r. op het volgende: *"In de tekst van het MER wordt enkele malen gesteld dat significante gevolgen niet waarschijnlijk of niet te verwachten zijn. De Commissie wijst er op dat deze formulering niet in overeenstemming is met de volgens de Natuurbeschermingswet 1998 vereiste zekerheid."*

LITERATUUR

- Arcadis, 29 april 2016: *Natuurtoets Zuidelijk Westerkwartier*
- DLG, 27 oktober 2014: *Landbouwstructuur en verkaveling in het Zuidelijk Westerkwartier. Reservaten: Leek, Matsloot, Dwarsdiep, Doezumermieden*
- Gedeputeerde Staten Groningen, 4 november 2015: *Statenbrief over Gebiedsontwikkeling Zuidelijk Westerkwartier, provinciaal inpassingsplan en grondstrategieplan*
- Ministerie I en M, 21 februari 2011: *Besluit m.e.r.*
- Projectgroep Zuidelijk Westerkwartier, 2015: *Gebiedsbeschrijvingen*
- Projectgroep Zuidelijk Westerkwartier, 2015: *Toponiemenkaart van de Provincie Groningen*
- Prolander, 8 juni 2016: *Beeldverslag schetssessies Zuidelijk Westerkwartier, deelgebied De Drie Polders*
- Prolander, 23 mei 2016: *Beeldverslag schetssessies Zuidelijk Westerkwartier, deelgebied De Dijken / Bakkerom*
- Prolander, 27 juni 2016: *Presentatie Dwarsdiep Noord en Zuid*
- <http://landschapsgeschiedenis.nl/deelgebieden/5-Westerkwartier.html>
- www.zuidelijkwesterkwartier.nl

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Nederland
+31 (0)88 4261 261

www.arcadis.com

Projectnummer: C03081.201621
Onze referentie: 078930398 A.1